

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 14 oktober 2019

Mål nr

T 3325-18

PARTER

Klagande

Pharmacare of Sweden AB, 559002-6331

Box 5005

121 41 Stockholm

Ombud: Advokat PD och juristen JL

Motpart

Skatteverket

Rättsavdelningen

171 94 Solna

SAKEN

Bättre rätt till lös egendom

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Göta hovrätts dom 2018-06-01 i mål T 1091-17

DOMSLUT

Högsta domstolen upphäver hovrättens dom och fastställer tingsrättens domslut både i huvudsaken och i fråga om rättegångskostnader.

Skatteverket ska ersätta Pharmacare of Sweden AB för rättegångskostnad i dels hovrätten med 24 000 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 1 juni 2018, dels Högsta domstolen med 32 500 kr, varav 20 000 kr för ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Pharmacare of Sweden AB har yrkat att Högsta domstolen bifaller bolagets talan om bättre rätt samt tillerkänner bolaget ersättning för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

Skatteverket har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Pharmacare har yrkat ersättning för rättegångskostnad i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. För betalning av JNs skulder till staten utmätte Kronofogdemyndigheten med stöd av 4 kap. 18 § utsökningsbalken en personbil som fanns i ett garage i anslutning till JNs bostad. Pharmacare överklagade beslutet och gjorde gällande att bilen tillhörde bolaget. Hovrätten fastställde Kronofogdemyndighetens beslut. Något föreläggande enligt 4 kap. 20 § utsökningsbalken meddelades inte.
2. Härefter väckte Pharmacare talan och yrkade att tingsrätten skulle fastställa att bolaget äger bättre rätt än staten och JN till den utmätta

personbilen. Tingsrätten biföll talan, medan hovrätten, som har funnit att Pharmacare inte styrkt sitt anspråk, har ogillat bolagets talan om bättre rätt.

Vad målet gäller

3. Målet gäller beviskravet i tvistemål om bättre rätt till utmätt lös egendom. En fråga är om prövningen av tvistemålet ska ta intryck av de särskilda presumptionsregler som tillämpas i utmättningsförfarandet.

Allmänt om bevisbörda och beviskrav i tvistemål

4. Om parterna i ett tvistemål är oense i fråga om ett sakförhållande, aktualiseras frågor om bevisbörda och beviskrav. Bevisbördans placering anger vem av parterna som har att ta fram tillräcklig bevisning för att det tvistiga sakförhållandet föreligger eller med andra ord vem av parterna som får bära nackdelen av att sakförhållandet inte bevisas. Beviskravet anger hur stark bevisning som parten måste lägga fram för att bevisbördan ska anses ha fullgjorts.

5. Utgångspunkten i tvistemål är att den part som har bevisbördan för ett påstått sakförhållande ska prestera full bevisning om detta. Det brukar uttryckas så att sakförhållandet ska vara styrkt. Huvudregeln om full bevisning gäller för alla typer av tvistemål. Regeln har dock genom domstolspraxis kompletterats med bevislättnader för vissa fall.

Bevisbörda och beviskrav i utmättningsmål

6. Regler om utmätning finns i 4 kap. utsökningsbalken. Förhållandet till tredje man i fråga om utmätning av lös egendom regleras i 17–23 §§. I detta fall är det främst bestämmelserna i 17, 18 och 20 §§ som är av intresse.

7. Lös egendom får utmätas om det framgår att egendomen tillhör gäldenären (17 §). Enligt förarbetena innebär lagtextens formulering att beviskravet för att gäldenären äger egendomen är det beviskrav som normalt gäller i

tvistemål (se prop. 1980/81:8 s. 1099 f. och 1209). Utmätningssökanden har bevisbördan och ska styrka att den egendom som är i fråga för utmätning tillhör gäldenären. Om emellertid gäldenären vid utmätningstillfället har egendomen i sin besittning anses gäldenären vara ägare till egendomen, om det inte framgår att egendomen tillhör någon annan (den legala besittningspresumtionen enligt 18 §). Presumtionen innebär att bevisbördan ligger på den tredje man som påstår sig ha bättre rätt till egendom som finns i gäldenärens besittning. För att fullgöra bevisbördan krävs att tredje man styrker sin påstådda rätt och visar på vilken grund som gäldenären vid utmätningstillfället ändå innehar egendomen. (Se bl.a. a. prop. s. 423 f., 1099 f. och 1209 samt NJA 1983 s. 436, NJA 1983 s. 553, NJA 1992 s. 363 II och NJA 2008 s. 444.)

8. Beviskravet för bättre rätt till lös egendom vid utmätning har alltså i förarbeten och rättspraxis uttryckts på motsvarande sätt som för det normala beviskravet i tvistemål i allmänhet, dvs. "styrkt".

Om tredje man i ett utmätningsmål inte lyckas nå upp till det beviskravet och därigenom förhindra utmätning, ska denne – när det finns skäl för det – föreläggas att väcka talan mot utmätningssökanden och gäldenären inom en månad från det att föreläggandet delgavs (20 §). Ett sådant föreläggande meddelas i regel när det inte framgått att egendomen tillhör tredje man, men detta har gjorts sannolikt eller det är påkallat för att denne ska få sin bevisning prövad (jfr t.ex. NJA 1983 s. 553, NJA 1986 s. 115, NJA 1992 s. 363 I–III och NJA 2008 s. 444).

Beviskravet är detsamma i tvistemål om bättre rätt till utmätt egendom som i utmätningmålet

9. Beviskravet i utmätningsmål har alltså uttryckts på motsvarande sätt som för tvistemål i allmänhet; den som har bevisbördan för ett påstående om äganderätt ska styrka sitt påstående. Förarbetsuttalanden som har gjorts i skilda lagstiftningsärenden kan visserligen förmedla intrycket att det, med

hänsyn till de olika handläggningsformerna för utmättningsmål respektive tvistemål samt den legala besittningspresumtionen i utmättningsmål, skulle gälla ett lägre beviskrav i ett tvistemål om bättre rätt (se t.ex. a. prop. s. 1209). Uttalandena kan emellertid inte tolkas på det sättet, utan synes närmast handla om att förutsättningarna för att nå upp till beviskravet "styrkt" i praktiken kan se olika ut i de två slagen av mål. (Jfr Torkel Gregow, Beviskrav i fråga om anspråk på äganderätt i rättegång och i utsökningsmål i Festskrift till Lars Welamson, 1987, s. 211.)

10. Utgångspunkten måste därför vara att beviskravet i ett utmättningsmål och ett tvistemål om bättre rätt till den utmäta egendomen är detsamma; den som har bevisbördan för äganderätt ska prestera full bevisning. Kravet på full bevisning i tvistemålet gäller oavsett om talan förs efter föreläggande enligt 4 kap. 20 § utsökningsbalken eller inte.

11. En bevislättnad har dock ansetts motiverad i ett rättsfall om bättre rätt till utmätt lös egendom, när egendomen fanns i gemensam besittning hos gäldenären och hans maka (NJA 1987 s. 500). Högsta domstolen hänvisade där till svårigheterna för en make att, efter kanske många års samlevnad, bevisa att viss egendom tillhör denne ensam. I det fallet hade utmätning skett med stöd av 4 kap. 19 § första stycket utsökningsbalken, som innebär en presumtion för att gäldenären är ägare vid gemensam besittning i äktenskap och samboförhållanden. Avgörandet motiverades alltså av de särskilda bevissvårigheter som finns i sådana fall och får ses som ett undantag från huvudregeln om ett krav på full bevisning i tvistemålet.

Bevisvärderingen

12. Utmättningsmål handläggs, bl.a. av effektivitetsskäl, enligt ett förenklat förfarande. Utredningen kan därför inte bli så fullständig och de faktiska omständigheterna så allsidigt belysta som i tvistemål (jfr bl.a. NJA 1992 s. 363 I–III och NJA 2008 s. 444). Överväganden av det slaget får anses ligga bakom

bestämmelserna om föreläggande att väcka talan i 4 kap. 20 § utsökningsbalken. Det har också, i både rättspraxis och den juridiska litteraturen, framhållits att prövningen av äganderätsfrågor i allmänhet lämpar sig bättre i en vanlig rättegång än i utmätningsmål. I den meningen kan en process enligt rättegångsbalken, som bygger bl.a. på principen om fri bevisföring, ge tredje man andra förutsättningar att styrka sin talan. (Se a. prop. s. 1099 f. och 1209.)

13. I ett tvistemål om bättre rätt till lös egendom finns det inte någon presumtion kopplad till besittningen, och bevisvärderingen kan inte som i utsökningsmål ta sin utgångspunkt i en sådan presumtion. Bevisvärderingen ska, liksom i andra tvistemål, ske enligt principen om fri bevisvärdering. Vid den bevisvärderingen kan besittningen till den omtvistade egendomen utgöra en mer eller mindre stark indikation på att egendomen tillhör besittaren, men det förhållandet måste vägas mot den övriga bevisningen i målet (jfr bl.a. NJA 1983 s. 436 och NJA 1987 s. 500). Det kan å ena sidan finnas många naturliga skäl till att egendom finns i en persons besittning trots att den tillhör någon annan. Å andra sidan kan det inte bortses från sådana omständigheter som att egendomen är utmätt och att en besittare kan sakna intresse av att värna sin äganderätt i tvisten.

14. Om tredje man lägger fram tillräcklig bevisning ska han eller hon förklaras äga bättre rätt till egendomen om inte motparten för egen del presenterar sådant stöd för sina invändningar att tredje mans utredning inte längre kan anses tillräcklig. Frågan om tredje man har fullgjort sin bevisbörda får avgöras genom en slutlig avvägning av all den framlagda bevisningen.

15. Den domstol som dömer i tvistemålet är inte bunden av beslutet i utmätningsmålet. Även om samma utredning presenteras i tvistemålet som i utmätningsmålet kan domstolen alltså komma till en annan slutsats (jfr NJA 2014 s. 578 p. 6 samt p. 13 och 14 ovan).

Bedömningen i detta fall

16. Pharmacare har bevisbördan för sitt påstående om bättre rätt till den utmäta bilen. För att fullgöra bevisbördan ska bolaget styrka sitt påstående.

17. Pharmacare har åberopat ett köpekontrakt enligt vilket bolaget köpte bilen den 5 november 2015 för 59 900 kr samt ett intyg av säljaren, där denne intygar att han samma dag från bolaget mottog en kontantbetalning för bilen. Av utredningen framgår vidare att bilen togs upp som en tillgång i Pharmacares bokföring samt att bolaget registrerades som ägare till bilen från och med den 5 november 2015 och därefter betalade avgifter och kostnader för den. Enligt den åberopade bevisningen användes bilen i bolagets verksamhet och bolaget hade samma verksamhets- och leveransadress som JNs bostadsadress.

18. Vid utmätningstillfället fanns bilen i ett garage i anslutning till JNs bostad och får anses ha varit i hennes besittning. Med hänsyn till omständigheterna, bl.a. att bolagets verksamhets- och leveransadress sammanföll med JNs, får besittningsförhållandet emellertid ingen större betydelse för frågan om bolagets äganderätt.

19. Den bevisning som Pharmacare har lagt fram ger ett starkt stöd för bolagets talan och bör normalt anses vara tillräcklig för att bevisbördan för äganderätt ska anses fullgjord (jfr NJA 1999 s. 594). I en sådan situation ankommer det på motparten, i detta fall Skatteverket, att presentera sådant stöd för sin ståndpunkt – att egendomen ändå tillhör utmätningsgäldenären – att den bevisning bolaget åberopat inte längre kan anses tillräcklig (se p. 15).

20. Skatteverket har ifrågasatt bolagets uppgift om att bilen finansierats kontant samt påtalat att JN inte har haft tillgång till något annat fortskaffningsmedel, vilket skulle tyda på att den utmäta bilen använts av henne privat. Verket har emellertid inte presenterat någon konkret omständighet i fråga om äganderätten till bilen som medför att bolagets bevisning inte längre kan anses tillräcklig.

21. Vid en avvägning av samtliga omständigheter i målet får Pharmacare anses ha styrkt sitt påstående om bättre rätt till den utmäta bilen. Bolagets överklagande ska därför bifallas.

22. Vid denna utgång har Pharmacare rätt till ersättning för rättegångskostnader. Bolaget har i hovrätten yrkat ersättning för ombudsarvode med ett belopp motsvarande 24,4 timmars arbete och i Högsta domstolen med ett belopp motsvarande 13,6 timmars arbete. Skatteverket har vitsordat belopp motsvarande 8 respektive 5 timmars arbete. Högsta domstolen finner att Pharmacare får anses skäligen tillgodosett med ersättning motsvarande 12 respektive 10 timmars arbete. Bolaget har i Högsta domstolen även yrkat ersättning för utlägg avseende rättsutlåtande. Utlåtandet har emellertid upprättats också för ett annat mål. Ersättning för utlägg bör skäligen bestämmas till 12 500 kr.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Ann-Christine Lindeblad (referent), Eric M. Runesson, Stefan Reimer och Cecilia Renfors
Föredragande justitiesekreterare: Fredrik Blommé